

ciós szakemberek tehát várhatóan papírra nyomtatott termékekkel fognak dolgozni (beleértve az online keresés kinyomtatott eredményét), viszont az irányzat az elektronikus információforrások terjedése felé mutat.

A Pergamon InfoLine egyelőre nem játszik túl nagy szerepet az egyetemi könyvtárosok életében, de ez várhatóan megváltozik. Kompaktlemezes kísérleteket folytatnak, egyre több adatbázis letöltését (downloading) tervezik, kapuszolgálatokat nyitnak

más adatbázis-szolgáltatókhoz, felhasználóbarát- és szakértőrendszereket vezetnek be stb. A Pergamon InfoLine használata a jövőben növekedni fog.

/OPPENHEIM, Ch.: Online information services: present plans and future prospects. "The Pergamon InfoLine View." = International Journal of Micrographics and Video Technology, 4. köt. 2. sz. 1985. p. 85–89./

(Roboz Péter)

A Dialog szolgáltatóközpont fejlődése

A múlt

A Dialog online szolgáltatóközpont 1963-ban kezdte meg működését mint a *Lockheed Rakéta- és Űrkutatási Vállalat (Lockheed Missiles and Space Company = LMSC)* kutató-fejlesztő részlege. 1965-ben került sor interaktív információs rendszerük bemutatására. 1968-ban megbízást kaptak a NASA-tól egy számítógépes információrendszer létrehozására. Az ennek nyomán üzembe helyezett *RECON* rendszer (*Remote Console Information Retrieval Service*) már magában foglalta a DIALOG parancsnyelvet. Ezt követte az Európai Űrkutatási Szervezet (*European Space Agency*) beindulása, hasonló parancsnyelvvel. 1972-ben kezdték el a kereskedelmi jellegű online szolgáltatásokat, és a vállalat végleg felvette a keresőnyelv nevét.

1981-ben a *Dialog Information Services* vállalat levált a LMSC-ről, és a Lockheed Corporation önálló leányvállalata lett. Ma a Dialog rendszeren már több mint 200 adatbázis több mint 100 millió rekordjához lehet online hozzáférni, amelyek felölelik gyakorlatilag minden témakör folyóirat-, konferencia-, szabadalmi stb. irodalmát.

Szervezeti felépítés

A Dialog vállalat egyik egysége, a *Systems and Operations* felelős a hardver, a szoftver és a távközlés üzemeltetéséért, valamint itt végzik az adatbázisok betöltését és aktualizálását. Ez a részleg dolgozta ki a parancsnyelv új változatát, a DIALOG-2-t.

Az *Administration/ Human Resources* részleg intézi a belső munkatársak és ügyfelek ügyeit, tehát itt folyik a számlázás, a jelszavak nyilvántartása, a segédletek kiküldése stb. A felhasználói segélyszolga-

latok, a publikációs részleg és a marketingcsoport munkatársai válaszolják meg a felhasználók kérdéseit, írják a rendszer és az adatbázisok keresési segédleteit, tanfolyamokat és egyéb szemináriumokat szerveznek, hirdetésekkel, reklámmal stb. foglalkoznak. Néhány jellemző adat: 1980-ban 36 ezren kértek információt a Dialog rendszertől, 21 ezren vettek részt valamilyen tanfolyamon, és 90 ezer telefonkérdést intéztek hozzájuk.

A különböző termékekkel foglalkozó részlegek intézik az adatbázisok beszerzését, ők tartják a kapcsolatot az adatbázis-készítőkkel. A többi részleggel közösen megtervezik az új adatbázisok felépítését, elvégzik az adatbázis tesztelését, elkészítik a keresési segédleteket, és gondoskodnak a megfelelő propagandáról. Munkájuk fontosságára jellemző, hogy 1982-ben 43, 1983-ban 21 és 1984-ben 29 adatbázissal nőtt meg a választék.

Számítógépek, felhasználók

A Dialog rendszerben két *National Advanced Systems* gyártmányú kétprocesszoros számítógép működik. Teljesítményük: 20 millió utasítás végrehajtása másodpercenként. Több mint 300 mágneslemezegységet működtetnek, amelyek több mint 200 gigabájt (200 milliárd karakter) információt tárolnak. A Dialog központi számítógépeit további hálózatkezelő számítógépek támogatják, amelyek öt nagy adathálózaton (Tymnet, Telenet stb.) teszik a Dialog rendszert hozzáférhetővé a felhasználók számára.

A Dialog szolgáltatóközpontnak világszerte mintegy 70 ezer állandó felhasználója van, köztük az 500 vezető amerikai vállalat többsége. Mégis úgy vélik, hogy a potenciális felhasználóknak csak 5–10%-a

használja a Dialog rendszert, tehát sok lehetőség van a piac bővítésére. A legtöbb felhasználó az üzleti életből, a vállalatokból kerül ki (mintegy 40%), őket követik a tanácsadó szervezetek, majd az oktatási intézmények és egyéb szervezetek. A felhasználók információs szakemberek (33%), kutatók és mérnökök (10%), vezetők, jogászok stb. 65%-uk személyi számítógépet használ online keresésre.

Új fejlesztési eredmények

A Dialog életében az egyik legnagyobb változást az új keresőrendszer (parancsnyelv), a *DIALOG-2* bevezetése jelentette, amely 1985 márciusában vált valamennyi adatbázisban használhatóvá. Az új parancsnyelvvel mindazt a keresési igényt meg akarták valósítani, amit a felhasználók már régóta kértek. A rendszer bevezetése szinte észrevétlen volt: nem kellett új parancsnyelvet megtanulni, csak a régit kiegészíteni, az állományokat sem kellett újra betölteni. A régi és új rendszert párhuzamosan is lehet használni. Az új rendszernek számos előnyös keresési sajátossága van, amit az aktív online keresők nagyra értékelnek.

A Dialog új eredményei közé tartozik a *kapuszo*lgálat, vagyis más számítógépes szolgáltatások közvetítése a rendszeren belül. Az *Official Airline Guide (OAG)* szolgálat pl. lehetővé teszi repülőgép-menetrendek és a jegyek árainak online lekérdezését. Más menüszerű szolgáltatást is bevezettek, pl. a *Cendata* adatbázis használatát, amely egyszerű lekérdezést tesz lehetővé az USA népszámlálási hivatala adataiból. Sem az OAG, sem a *Cendata* használatához nem kell megtanulni a *DIALOG* parancsnyelvet.

A nemrégiben bevezetett *Report formátum* fontos lépés a felhasználói véginformációk kigyűjtése felé. Ezt a formátumot jelenleg egyes üzleti adatbázisokban lehet alkalmazni. Az online kereséssel előállított rekordok csoportjából a bennünket érdeklő adatelemeket táblázatba rendezve lehet kigyűjteni. Például a felhasználó kikeresi a norvégiai papírgyárakra vonatkozó összes rekordot az 518-as sz. üzleti adatbázisból, ezután a *Report* parancs fel-

használásával ezekből a rekordokból egy táblázatot készíthet, amelyben a vállalatok neve, kereskedelmi forgalma, az alkalmazottak száma szerepel tetszőleges sorrendben (pl. az alkalmazottak száma szerinti csökkenő sorrendben). Így többféle hasonló táblázat is készíthető.

Érdekes fejlesztési eredmény a *Knowledge Index*, vagyis a Dialog rendszer esti és hét végi olcsó szolgáltatása a személyi számítógéppel rendelkező magánszemélyeknek. Ez mintegy 30 adatbázis kedvezményes használatát teszi lehetővé egyszerűsített parancsnyelvvel.

1985-ben vezette be a Dialog elektronikus postaszolgálatát. A *Dialmail* szolgáltatás üzenettovábbítást, a felhasználókkal való közvetlen kommunikációt tesz lehetővé. A *Dialmail* fontos része az output rekordok elektronikus "kézbesítése" a keresés másnapján, az offline kinyomtatás és a postai kézbesítés helyett.

A *Dialorder*, vagyis a primer dokumentumok online megrendelési szolgáltatása 1979 óta üzemel. Mintegy 70 dokumentumszolgáltató intézménnyel állnak kapcsolatban, amelyek közvetlenül a felhasználónak postázzák az online kért dokumentumokat. Az eredeti dokumentumok szolgáltatásának egyre terjedő módja, hogy napilapok, hetilapok, newsletterek stb. teljes szövegét teszik online hozzáférhetővé (teljes szövegű adatbázisok).

Tovább folyik az *új adatbázisok bevitele*. Erre néhány példa: a Derwent-féle világszabadalmi adatbázis elérhető a Dialog rendszeren; a McGraw-Hill kiadó 13 folyóiratának teljes szövegét lehet online keresni és kiíratni; a Heilbron adatbázis 200 ezer szerves vegyület fizikai, kémiai, toxikológiai stb. adatait tartalmazza. Folytatódik a parancsnyelv finomítása is, legújabban pl. bevezették az egyes adatmezők online kiíratásának lehetőségét a számmal jelzett típusformátumok mellett.

A Dialog rendszer folyamatosan bővül, szolgáltatásai szélesebb körűek. A Dialog nemcsak a világ legnagyobb online információs rendszere, hanem az egyik legnépszerűbb szolgáltatóközpont is.

/HOSKINSON CAMP, L.: Developments at Dialog. = Online Review, 9. köt. 5. sz. 1985. p. 377–383./

(Roboz Péter)

Ipari információszerzés online forrásokból

Az online keresések egyik új irányzata hasonlít ahhoz a tevékenységhez, amit a piackutatók és a vállalati stratégiák már régóta végeznek, nevezetesen az érdekelt ágazat és a konkurencia figyelése. Ezt a

gyakorlatot versenytársi vagy vállalati információszerzésnek, de akár ipari felderítésnek is lehet nevezni. Elterjedésének fő oka, hogy egyre több vállalat egyre intenzívebben figyeli a többit, ezért